

Gespreksnotitie Middelburg en Slavernijverleden

T.b.v. het rondetafelgesprek van de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken van de Tweede Kamer over het Nederlands Slavernijverleden op 3 november 2022

Vrijheid en mensenrechten zijn belangrijke waarden voor Zeeland en voor Middelburg als mensenrechtenstad in het bijzonder. Middelburg wil lessen trekken uit haar slavernijverleden en vraagt aandacht voor de doorwerking ervan in het hier en nu en de mensenrechten dichtbij en veraf. De bewustwording over het slavernijverleden heeft in Middelburg een belangrijke impuls gekregen toen op initiatief van inwoners in 2005 een slavernijmonument werd gerealiseerd, één van de eerste in Nederland.

Middelburg wil daarnaast nog meer aandacht gaan besteden aan mensenrechten binnen de eigen gemeente zoals de rechten van inwoners met een beperking, de rechten van het kind en alle vormen van discriminatie. De gemeente ondersteunt ook activiteiten die inmiddels al vele jaren worden georganiseerd, zoals de uitreiking van de Four Freedoms Awards, de Shelter City, de Black Achievement Month, het Keti Koti festival en de dialoogtafels. Met de komst van het Etty Hillesum onderzoekscentrum naar Middelburg en de opening van het Etty Hillesum huis wordt sinds enige tijd ook aandacht gegeven aan mensenrechten in de Tweede Wereldoorlog en mensenrechten nu. Ook worden nieuwe initiatieven ondersteund en vindt onderzoek naar mensenrechten plaats door het University College Roosevelt en het Roosevelt Institute of American Studies. Middelburg is daarnaast ook op landelijk en Europees niveau actief betrokken bij mensenrechten.

Aandacht voor het slavernijverleden en de doorwerking ervan betekent voor Middelburg zowel aandacht voor de Nederlandse Antillen en Suriname als aandacht voor Indonesië. Als tweede kamer van de VOC heeft Middelburg reeds vanaf de 17^e eeuw een relatie met Indonesië en haar inwoners. De Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden speelde in de zeventiende en achttiende eeuw een actieve rol in de slavenhandel. Ook Middelburg heeft via De West-Indische Compagnie (WIC) en de Middelburgse Commerciale Compagnie (MCC) hierin een belangrijke rol gehad. Ongeveer 300.000 tot slaaf gemaakte Afrikanen werden door Zeeuwse schepen naar Amerika gebracht. Het archief van de MCC in het Zeeuws Archief staat op de Unesco werelderfgoedlijst Memory of the World.

De belangstelling om deel te nemen aan deze activiteiten onder de inwoners en burgers uit omliggende gemeenten neemt nog steeds toe. Niet alleen wordt dit zeer gewaardeerd door de Antilliaanse, Surinaamse en Ambonese gemeenschap maar wordt ook als verrijkend ervaren door alle inwoners.

In toenemende mate spelen organisaties zoals onderwijsinstellingen en inwoners een rol in het agenderen van thema's als slavernij en kolonisatie, het organiseren van bijeenkomsten en tentoonstellingen, het verzamelen en vergroten van kennis en het voeren van debat via de dialoogtafels. De onderlinge verbindingen in de samenleving worden hierdoor versterkt, het bewustzijn over het gedeelde verleden en de onderlinge betrokkenheid neemt toe en de gemeenschap blijft alert op actuele schending van mensenrechten dichtbij en veraf.

Het op 1 juli 2021 door de Dialooggroep Slavernijverleden, aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) aangeboden rapport 'Ketenen van het verleden', is ook voor de gemeente Middelburg een belangrijk rapport. Dit rapport vraagt om een reactie. In dit rapport doet het adviescollege onder andere de volgende aanbeveling:

“Vergroot het bewustzijn over de trans-Atlantische slavernij via onderzoek, onderwijs en kunstzinnige projecten onder meer door een nationaal onderzoeksprogramma te starten naar het slavernijverleden en de hedendaagse erfenissen en doorwerkingen daarvan, waaronder institutioneel racisme. In de opstelling en uitvoering van dit onderzoek moeten zowel nazaten als niet-nazaten van tot slaaf gemaakten participeren. Meer onderzoek vanuit een grassroots-perspectief zou de meerstemmigheid ten goede komen. Dit onderzoek moet niet alleen de geschiedenis van slavernij omvatten, maar ook historische en hedendaagse sociaal-economische, medisch-psychische, spiritueel-religieuze en cultureel-politieke aspecten daarvan. Bekijk op welke wijze reeds bestaande instituten zoals het NiNsee daar integraal bij kunnen worden betrokken, zodat doublures worden voorkomen en duurzaamheid wordt gewaarborgd”.

De gemeente Middelburg heeft, samen met andere Zeeuwse overheden, kennisinstellingen en betrokken organisaties, de handschoen opgepakt en aangegeven om in afstemming met het te realiseren Nationaal Slavernijmuseum een Nationaal Kenniscentrum Slavernijverleden te willen realiseren. Dit kenniscentrum moet zich ontwikkelen tot het coördinatiecentrum in Nederland en een van de onderzoek locaties op het gebied van slavernijverleden en de doorwerking daarvan in het heden. Dit initiatief is in november 2021 met demissionair minister Van Engelshoven van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) besproken. Op basis van de positieve reacties van de Minister is er een projectplan opgesteld voor de realisering van zo een Kenniscentrum. Op dit moment vinden hierover in overleg en in afstemming met NiNsee, de gemeente Amsterdam en het Ministerie van OCW gesprekken plaats.

Door onderzoek te doen en het aangaan van de dialoog over het slavernijverleden en de doorwerking ervan tot op de dag van vandaag, ontstaan niet alleen waardevolle inzichten en gesprekken maar wordt ook de basis gelegd voor het op een juiste wijze adresseren van de slavernijgeschiedenis. Het maken van excuses, zoals ook door de Dialooggroep slavernijverleden is aangegeven, maken daar een integraal en onlosmakelijk onderdeel van uit.

Mr. H.M. Bergmann
Burgemeester gemeente Middelburg